

УДК 342.9

Чернобай О.І.,

суддя, заступник голови Ковпаківського районного суду м. Суми

**Місце суду у системі адміністративно-юрисдикційних органів,
уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення**

У статті досліджується місце і роль суду у системі адміністративно-юрисдикційних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: суд, юрисдикційна діяльність, адміністративні правопорушення.

В статье исследуется место и роль суда в системе административно-юрисдикционных органов, уполномоченных рассматривать дела об административных правонарушениях.

Ключевые слова: суд, юрисдикционная деятельность, административные правонарушения.

The article examines the place and role of the court in the system of administrative and jurisdictional authorities empowered to consider cases on administrative offenses.

Keywords: court jurisdictional activity, administrative offenses.

Демократична спрямованість нашої держави на сьогодні є досить важливим та актуальним напрямком, що виражається у відповідних діях уповноважених на здійснення державної політики органів. Утвердження прав та свобод людини та громадянина у цьому процесі визнається ключовим та потребує особливої уваги з боку держави та її органів. З огляду на це важливим є забезпечення функціонування цілої системи органів, що здатні захистити та відновити порушене право, що і зумовлює їх різноманітність. Так, система суб'єктів адміністративно-юрисдикційних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні проступки є досить розгалуженою, адже чинним законодавством закріплюється ряд органів до компетенції яких і входить здійснення розгляду різного роду спорів та відновлення порушених прав людини та громадянина.

Проблемам дослідження діяльності суб'єктів адміністративно-юрисдикційних органів держави присвячено роботи таких вчених, як В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, А.С. Васильєва, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Р.А. Калюжного, Л.В. Коваль, А.М. Колодія, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, В.В. Копейчикова, О.В. Кузьменка, О.В. Негодченко, В.Ф. Опришка, О.І. Остапенка, М.М. Тищенко, М.В. Цвіка, Ю.С. Шемшученка та інші. Проте, на сьогодні потребує подальшого дослідження місце суду у системі органів уповноважених на розгляд справ про адміністративні правопорушення. Мета статті полягає у визначенні особливостей суду як юрисдикційного органу влади та місця суду у системі органів, уповноважених на розгляд справ про адміністративні правопорушення.

Для визначення місця та ролі суду, як вищого органу у системі юрисдикційних органів варто розглянути суб'єктів адміністративної юрисдикції, які відповідно до закону уповноважені на розгляд справ про адміністративні проступки. Багатоманітність органів, що здійснюють розгляд справ про адміністративні правопорушення розширює права людини на звернення до відповідного державного органу та вирішити спірне питання із найменшими затратами сил та засобів. У випадку ж незгоди особи, права якого порушено із прийнятим рішенням вона може звернутися за захистом до суду як вищого органу у системі органів, що здійснюють розгляд адміністративних правопорушень. Про значення системи органів, що розглядають справи про адміністративні правопорушення говорив і О.М. Дорогіх, який вказував, що різноманіття обумовлено, перш за все, можливістю інстанційного оскарження дій і рішень органів та посадових осіб, що порушують права громадян. Інакше кажучи, будь-який вищий відносно них орган повинен розглянути таке звернення та прийняти по ньому відповідне рішення. Іншою стороною, що обумовлює різноманітність державних органів, що здійснюють розгляд спорів є особливості правопорушень, що вчиняються в різних галузях управління, обумовлюють наявність значного числа органів (посадових осіб), уповноважених

розглядати їх та вирішувати по суті. У переважній більшості випадків розгляд справ про адміністративні правопорушення покладено законодавцем на органи, основним завданням яких поряд з виконанням юрисдикційних повноважень є здійснення виконавчо розпорядчих функцій в різних галузях державного управління [1, с. 133-134]. Ми погоджуємося із думкою науковця, адже дійсно різноманітність органів, що вирішують справи про адміністративні правопорушення зумовлена можливістю перегляду рішень нижчестоящих органів вищестоящими, а також судом – як вищим органом у цій системі. Досить вдалу позицію наводить автор й стосовно різноманітності самих правопорушень, що і спонукає існування такої кількості державних органів уповноважених на розгляд адміністративних проступків. Тобто, саме правопорушення є тим самим поштовхом для існування органів, що здійснюють розгляд справ у тій чи іншій сфері суспільних відносин чи державного управління.

Розгалуженість системи органів уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення тісно пов'язана із поняттям підвідомчості. Щодо підвідомчості справ про адміністративні правопорушення, то вона визначена главою 17 КпАП України відповідно до компетенції органів та посадових осіб, уповноважених розглядати такі справи.

Виходячи із поняття підвідомчості справ про адміністративні правопорушення О.М. Мартинова вважає, що варто здійснити розмежування органів уповноважених на розгляд адміністративних проступків на два види: 1) суб'єкти, що належать до органів судової влади – суди загальної юрисдикції. Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» вони утворюють єдину систему судів основною ланкою яких є місцеві суди. Саме вони вирішують найбільшу кількість адміністративних справ. 2) суб'єкти, що належать до органів виконавчої влади (органи та посадові особи) – адміністративні комісії; виконавчі комітети міських, сільських, селищних рад, органи внутрішніх справ, органи державних інспекцій та інші орган (посадові особи) [2, с. 100]

Відповідно до статті 213 Кодексу про адміністративні правопорушення України визначається система органів, уповноважених на розгляд справ про адміністративні правопорушення. Так, справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

- 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;
- 2) виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад;
- 3) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом України;
- 5) органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом [3].

Ключову роль у системі державних органів, діяльність яких спрямована на вирішення справ про адміністративні правопорушення відіграє суд. Про роль судової влади в державному житті відомо давно. Відповідно до статті 124 Конституції України та ст. 5 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суд є єдиним державним органом, який здійснює правосуддя [4, ст. 141; 4, ст. 529]. Ніякий інший державний орган не має права виконувати вказану функцію, а також виносити вирок або рішення у кримінальних, цивільних або адміністративних справах. Ключовим правовим актом, що регулює діяльність судів у державі є Закон України «Про судоустрій та статус суддів», який визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні з метою захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави на засадах верховенства права, визначає систему судів загальної юрисдикції, статус професійного судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування і

встановлює систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів та регулює інші питання судоустрою і статусу суддів [5].

У юридичній літературі під судовою владою Ю.О.Дмитрієва та Г.Г.Черемних, розуміють публічно-правове утворення, яке представляє собою систему спеціальних державних і муніципальних органів, наділених передбаченими законом владними повноваженнями, направлені на встановлення істини, відновлення справедливості, вирішення спорів і покарання винних, рішення яких є обов'язковими для виконання всіма особами, яких вони стосуються [6, с. 48]. Н.А.Власенко судову систему визначає як сукупність судів, організованих на демократичних принципах із урахуванням національно-державного та адміністративно-територіального устрою держави [7, с.41].

Статтею 124 Основного закону проголошується правило обов'язковості судових рішень до виконання на всій території України (що забезпечується силою примусу державної влади України), і, водночас, встановлюється принцип ухвалення судових рішень судами іменем України (тобто від імені українського народу як первинного джерела державної влади, що опосередковується в особах суддів та судів) [4, ст. 141].

Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» систему судів загальної юрисдикції складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) вищі спеціалізовані суди; 4) Верховний Суд України. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі спеціалізовані суди [5]

Частиною 2 ст. 22 Закону України «Про судоустрій та статус суддів України» місцевий суд є судом першої інстанції і розглядає справи, віднесені процесуальним законом до його підсудності. Місцеві загальні суди розглядають цивільні, кримінальні, адміністративні справи, а також справи про адміністративні правопорушення у випадках та порядку, передбачених процесуальним законом [5]. Перелік адміністративних правопорушень, який

віднесений до підвідомчості судів визначено ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Діяльність суду щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення регулюється й низкою інших підзаконних нормативно-правових актів. Характеризуючи вирішення справ неюрисдикційними органами (адміністративними комісіями, виконавчими комітетами, органами внутрішніх справ тощо) та юрисдикційним органом – судом варто розглянути їх спільні та відмінні риси. Спільними ознаками розгляду справ про адміністративне правопорушення є: 1) робота цих органів здійснюється у відповідній встановленій законом процедурі, тобто їх діяльність не повинна виходити за ті межі, які чітко встановлені Кодексом про адміністративні правопорушення чи інші нормативно-правові акти, що регулюють їх діяльність; 2) спільним завданням діяльності юрисдикційних та неюрисдикційних є розгляд і вирішення справи про адміністративні правопорушення; 3) відповідні органи, уповноважені на вирішення справ про адміністративні правопорушення діють в межах встановленої процедури. 4) ці органи мають право застосовувати до порушників відповідні засоби державного примусу. Різниця полягає у межах застосування відповідних видів стягнень, наприклад, у працівників міліції вони більші, ніж у адміністративних комісій тощо; 5) діяльність цих органів спрямована на врегулювання суспільних відносин та відновлення встановленого порядку державного управління.

Суд, як єдиний суб'єкт юрисдикційної діяльності має досить значну перевагу по відношенню до неюрисдикційних органів, та має певні особливості, а саме: 1) суд-остання ланка серед передбачених у Кодексі України про адміністративні правопорушення, рішення якого є загальнообов'язковими для виконання всіма державними органами та окремими громадянами та поширюються на всю територію України; 2) рішення неюрисдикційних органів можуть бути оскаржені до суду, а отже суд вправі здійснювати перегляд прийнятих неюрисдикційними органами рішень, скасовувати їх та виносити власне рішення; 3) до компетенції суду

щодо здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення, на відміну від інших юрисдикційних органів належить виключне право суду на вирішення певної категорії справ. Тобто, Кодексом України про адміністративні правопорушення встановлюється виключна компетенція суду; 4) суд має право застосовувати всі передбачені заходи адміністративного впливу на правопорушників. Зауважено, що суди під час вирішення спорів мають право застосовувати заходи юридичної відповідальності різної правової природи, у тому числі адміністративної, а органи виконавчої влади застосовують лише заходи адміністративної, а стосовно своїх працівників – також дисциплінарної відповідальності [8, с.27].

Таким чином, суд посідає досить важливе місце у системі юрисдикційних органів у державі щодо здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення. Він є вищою інстанцією, що здійснює розгляд справ про адміністративні правопорушення. Рішення суду є остаточними на підлягають виконанню всіма органами, посадовими особами, адже є певним підсумком всього провадження у справі. Суд вирішує справи про адміністративне правопорушення, застосовує до правопорушників всіх передбачених Кодексом про адміністративні правопорушення заходів державного примусу. Рішення можуть бути скасовані тільки у випадку перегляду справи у вищій судовій інстанції – апеляції чи касації, що значно посилює авторитет судового рішення.

Список використаної літератури:

1. Дорогіх О.М. Адміністративна юрисдикція України як складова адміністративного процесу / О.М. Дорогіх // Митна справа. – 2011. - А №2(74). - частина 2. – с. 132-135
2. Мартинова О. М. Місцеві суди в системі суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення / О. М. Мартинова // Право і безпека. – 2011. – № 2. – С. 98–102.

3. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984. - додаток до № 51. - ст.112

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 41-42, № 43, № 44-45. - Ст. 529

6. Дмитриев Ю.А., Черемных Г.Г. Судебная власть в механизме разделения властей и защите прав и свобод человека // Государство и право. - 1997. - №8. – С. 44-50

7. Власенко Н.А., Власенко А.Н. Судебная власть и судебная деятельность в Российской Федерации: краткий курс лекций. - М.: Российская академия правосудия, 2005. – 47 с.

8. Пилипенко А. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів виконавчої влади: питання теорії / А. Пилипенко // Право України. – 2004. – № 2. – С. 26–31

Чернобай О.І. Місце суду у системі адміністративно-юрисдикційних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення / О.І. Чернобай // Наука і правоохорона. – № 1. – 2014. – С. 164-168.